

Malmö högskola
Läraryrket
Kultur, Språk och Medier

Examensarbete
10 poäng

TV som motivationshöjande faktor för vuxna andraspråksinlärare

Television as an aspect of raising the motivation in the learning
process among adult second language learners

Jörgen Holmström

Lärarexamen 140 poäng
Svenska i ett mångkulturellt samhälle
2007-05-30

Examinator: Gun Hägerfelth

Handledare: Gunilla Oliveira

Sammanfattning

Under min verksamhetsförlagda tid på lärarutbildningen vid Malmö högskola har jag arbetat med vuxna andraspråkselever. Jag har i mötet med lärare och rektorer upplevt en önskan om att öka motivationen hos deltagarna för att studietiden inte ska bli så lång och för att fler personer ska få möjlighet till utbildning.

Syftet med föreliggande arbete är att undersöka om och hur TV skulle kunna fungera som motivationshöjande faktor i vuxnas lärprocess av ett andraspråk, för att på sikt bidra till en ökad genomströmning inom SFI-utbildningen.

Jag började tidigt i mina möten med elevgrupperna att diskutera deras egen syn på sin språkutveckling och vad som stimulerar den. Vid upprepade tillfällen fick jag reda på att de näst efter skolan ser TV:n som den viktigaste källan till att lära sig det svenska språket.

I detta arbete har jag undersökt deltagarnas TV-vanor och ställt frågan om dessa vanor på något sätt motiverar den studerande att lära sig det svenska språket.

Jag har kommit fram till att det finns en motivationsfaktor i det förhållande som undersökningsgruppen har till svenska TV-program. Denna motivation går att utnyttja i skolan för att bland annat bidra till en gemensam kontext att utgå ifrån och som stimuli till fortsatt språkligt arbete. Arbetet väcker också en del nya frågor som bland annat gäller hur väl det går att tillämpa aktuell motivationsteori på den aktuella undersökningsgruppen.

Nyckelord: Motivation, motivationsfaktor, SFI, vuxenutbildning, TV

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
Innehållsförteckning	5
1 Introduktion	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Urvalsgrupp	10
2 Syfte och frågeställning	10
2.1 Syfte	11
2.2 Frågeställning	11
3 Avgränsning	11
4 Metodbeskrivning	12
4.1 Enkäter	12
4.2 Intervjuer	13
5 Teorigenomgång	13
5.1 Motivationsbegreppet	14
5.2 Motivation och vuxnas lärande	15
5.3 Motivation och andraspråksinlärning	16
5.3.1 Motivationsfaktorer vid tillägnande av ett andraspråk	17
5.4 Motivation och massmedia	18
5.5 Styrdokument	19
5.6 Teorier i analys och diskussion	20
6 Presentation av empiriskt material med resultat	20
6.1 Enkäter	20
6.2 Intervjuer	21
6.2.1 Deltagarnas allmänna syn på TV-tittande	22
6.2.2 Deltagarnas syn på barnprogram/Bolibompa	23
6.2.3 Deltagarnas syn på nyheter	24
6.2.4 Deltagarnas syn på serier och såpor	24
7 Analys och diskussion	24
7.1 Didaktisk tillämpning	31
Referens- och litteraturlista	35
Bilagor	37
Bilaga 1 - Följebrev	37

Bilaga 2 - Enkät 1	38
Bilaga 3 - Enkät 2	39
Bilaga 4 – Intervjuguide	40

Förord

Jag vill rikta ett stort tack till min partnerskola och de deltagare som ställt upp med enkätsvar och intervjuer.

Jag vill också tacka min handledare, Gunilla Oliveira, för uthållighet, sakliga och goda tankar och ny inspiration samt gedigen korrekturläsning. Jag riktar också ett varmt tack till min examinator Gun Hägerfelth för goda råd gällande innehåll och form vid arbetets början och slutfas.

Ett stort tack också till familjen och släkten som har ställt upp för att underlätta kombinationen examensarbete, förvärvsarbete och föräldraledighet.

Ingenting vet vi med säkerhet.

Allt är därför möjligt.

Det är motivationsarbetets yttersta villkor och SKÄL. I den vissheten, om den ändå tänkbara möjligheten, blir det fåfängliga till dygd och kraft.

[H.J.]

1 Introduktion

I det följande behandlas bakgrunden till mitt arbete och därmed en beskrivning av det forskningsområde som ligger till grund för mina frågeställningar. Vidare beskrivs den grupp av deltagare som utgör den aktuella undersökningsgruppen.

1.1 Bakgrund

Under den verksamhetsförlagda delen av min lärarutbildning, med *Svenska i ett mångkulturellt samhälle* som huvudämne, har jag mött ett stort antal vuxna som läser SFI¹. Tiden i denna för mig tämligen nya miljö har väckt stort intresse kring vuxnas motivation till lärande i allmänhet och deras motivation till språkutveckling i synnerhet.

Ett önskemål från skolledningen, som jag har uppfattat under min VFT², är att man på den aktuella skolan eftersträvar en snabbare genomströmning av deltagare³ som läser SFI. Frågor kring vad som gör genomströmningen av deltagare inom SFI-utbildningen långsam kan säkert besvaras på många sätt, som till exempel att avbrott görs vid föräldraledighet eller att posttraumatiska syndrom påverkar förmågan att fokusera eller koncentrera sig på studier.

I min kontakt med deltagarna har jag strävat efter att få dem att reflektera kring och diskutera sin inläring och utveckling av det svenska språket. I tankekartor och skriftliga produktioner har deltagarna övervägande uppgivit att näst efter skolan upplever de att deras språkkunskaper i svenska utvecklas bäst när de tittar på TV.

Huvuddelen av deltagarna bor i en segregerad del av Malmö där majoriteten av 21000 invånare utgörs av personer med annan etnisk härkomst än svensk. Deltagarna uppger också att det i deras vardag är svårt att få kontakt med det svenska språket medan det är betydligt lättare att träffa människor ur den egna modersmålsgruppen. Enligt de flesta deltagares egna reflektioner sker mötet med det svenska språket i det närmaste enbart i skolmiljön och via det medium jag tänker intressera mig för i den här uppsatsen, nämligen televisionen.

¹ SFI betyder svenska för invandrare. SFI-utbildningen är uppdelad i olika spår utifrån de förkunskaper och skolerfarenheter den studerande har ifrån sitt hemland. Spår 1 motsvarar ingen eller låg utbildning, spår 2 motsvarar grundskoleutbildning och spår 3 avser högutbildade studenter. Vidare är SFI-utbildningen indelad i olika steg vilka benämns A, B, C och D, vilka alla ryms inom vart och ett av de ovan nämnda spåren.

² VFT är den verksamhetsförlagda tid lärarstudier genomför under sin utbildning vid Malmö högskola.

³ Deltagare är det begrepp som betecknar de individer som deltar i SFI-undervisningen.

Min förhoppning är att resultatet av detta arbete ska kunna väcka tankar och idéer kring hur TV skulle kunna fungera som motivationshöjande faktor och förhoppningsvis, på sikt, påverka deltagarnas språkinläring på ett sätt som ökar genomströmningen av deltagare som läser SFI.

1.2 Urvalsgrupp

Den grupp som är föremål för undersökningen består av deltagare jag mött under min VFT. Denna grupp utgörs till största del av kvinnor med olika etniskt ursprung. Majoriteten kommer ifrån Irak, några ifrån Afghanistan och några enstaka deltagare ifrån Thailand, Serbien och Makedonien. Deltagarna har ingen eller ringa erfarenhet av studier från sitt hemland. Deltagarna följer en studiegång som börjar med kurs A och slutar med kurs D som leder till ett avslutande betyg i SFI. Deltagarna i undersökningen befinner sig för närvarande på B, C och D-nivå. Sammanlagt 42 informanter lämnade information via enkäter och sju informanter valdes ut till intervju. 23 % av enkätsvaren och 28 % av intervjusvaren lämnades av män.

Deltagarna har bott i Sverige olika lång tid. En del kom hit för sex år sedan emedan andra bott här en kortare tid. Många av dem har stora familjer med mellan tre och åtta barn. Enligt de uppgifter som jag har fått på skolan återkommer samma deltagare ofta till samma nivå i utbildning efter att ha varit sjukskrivna eller föräldralediga. Enligt uppgift finns de deltagare som inte blivit klar med SFI-studierna på sex år.

De kvinnliga deltagarna beskriver sina hemförhållande i termer som innebär att de har ansvar för barn och hushåll samtidigt som de studerar. De manliga deltagarna har ofta traumatiska upplevelser som exempelvis tortyr och aktivt krigande som påverkar dem i det dagliga livet.

2 Syfte och frågeställning

I föreliggande avsnitt presenterar jag syftet med detta arbete samt de frågeställningar som ligger till grund för detsamma.

2.1 Syfte

Syftet med detta arbete är att undersöka om och hur deltagarnas förhållningssätt till svenska TV-program kan användas i undervisningen för att höja motivationen hos deltagarna att lära sig det svenska språket. Många av deltagarna i den aktuella undersökningsgruppen har lång studietid inom SFI bakom sig

2.2 Frågeställning

Den övergripande frågeställningen i detta arbete är om TV-program kan höja motivationen hos vuxna andraspråksinlärare. För att få reda på det måste jag ta reda på vilka TV-program deltagarna tittar på och om det finns någon särskild genre som dominerar och om denna på något sätt kan knytas till någon typ av motivation. Vidare kommer jag att undersöka deltagarnas egen uppfattning av sina upplevelser när de tittar på svensk TV för att eventuellt kunna knyta resultatet till de aktuella motivationsteorierna. Med utgångspunkt från de svar som kommer fram vid ovanstående frågeställningar hoppas jag kunna besvara frågan huruvida kunskaper kring andraspråksinlärares TV-vanor kan komma till nytta i undervisningen.

Mina konkreta forskningsfrågor är följande:

- Kan TV-program höja vuxna andraspråksinlärares motivation att lära sig svenska?
- Hur kan kunskaper om andraspråksinlärares TV-vanor och den eventuella motivationshöjande faktor som dessa vanor bidrar till att gagna undervisningen?

3 Avgränsning

I min undersökning av TV-program som motivationshöjande faktor, avser jag endast att studera detta utifrån de aktuella frågeställningarna och kommer inte att beröra frågor som rör *hur* språket utvecklas. Detta hade varit en alltför omfattande undersökning med hänsyn till den tid som står till förfogande.

I detta arbete avser jag inte att beakta faktorer som berör genusperspektivet, utan kommer enbart att analysera resultatet ur ett andraspråksperspektiv. Vidare kommer jag inte att

behandla faktorer som berör en specifik modersmålsgrupp. Dock kan det konstateras att det i den aktuella undersökningsgruppen finns en överrepresentation av arabisktalande deltagare.

Vidare avgränsas detta arbete till svensk TV då en allomfattande undersökning i vårt mediasamhälle med 100-tals, kanske 1000-tals, kanaler från olika länder hade blivit en alltför omfattande uppgift för detta arbete. Jag är dock medveten om att undersökningsgruppen inte uteslutande tittar på svensk TV utan även kanaler från sina länder och/eller med sitt modersmål.

4 Metodbeskrivning

I det här avsnittet kommer jag att redovisa de metoder jag har tillämpat för att samla in det empiriska underlaget. Dessa metoder består av enkäter och kvalitativa intervjuer.

4.1 Enkäter

Två olika enkäter har delats ut till 45 deltagare. Av dessa har 42 deltagare besvarat och lämnat in båda enkäterna. Det är samma 42 personer som besvarat de båda enkäter som nämns i arbetet.

Den första av de två enkäter som delats ut berör i vilka situationer deltagarna upplever att de lär sig det svenska språket. Det var relevant att få en mer omfattande information kring hur deltagarna upplever sin allmänna språkutveckling än vad de tidigare diskussionerna och skriftliga produktioner i klassrummet frambringat. Detta för att få ett empiriskt stöd för deltagarnas uppfattning om TV-program och dess betydelse för den egna språkutvecklingen. Denna upplevelsebeskrivning ligger sedan som grund för uppföljande intervjuer.

Deltagarna fick i den första enkäten (bil. 2) uppge fem situationer då de upplever att de lär sig det svenska språket. Vidare fick de också specificera vid vilka tillfällen i skolan respektive efter skoltid som de upplever att de lär sig svenska bäst.

Syftet med den andra enkäten var att samla in uppgifter kring vilket förhållande deltagarna har till TV-tittande i allmänhet och till svensk TV i synnerhet. Den berör frågor om vilka TV-program deltagarna tittar på och i vilken omfattning de tittar på svenska TV-kanaler.

Enkäterna fungerar också som ett instrument för att välja ut representativa deltagare att intervjua och som ett underlag för att kunna påstå att just dessa deltagare verkligen tittar på svensk TV.

Utifrån enkätsvaren har kvalitativa intervjuer ägt rum för att ge en djupare förståelse för vilka val av TV-program deltagaren gör och vad just de valda TV-programmen tillför deltagaren ur ett motivationsteoretiskt perspektiv.

4.2 Intervjuer

Efter en sammanställning av enkätsvaren valdes sju deltagare ut för intervjuer som ägde rum 2006-12-13 och 2006-12-14 i ett grupprum på den aktuella skolan. De utvalda deltagarnas svar motsvarar de svar som var vanligast i enkäterna och återfinns i tabellen över samtliga enkätsvar som återfinns under rubrik 6.1 (tab. 2). Dessa deltagare har, i sina egna enkätsvar kring vilka TV-program de ägnar mest tid åt, lämnat svar i just den ordning som tabellen redovisar.

Syftet med intervjuerna är att få en djupare kunskap kring hur TV-program påverkar deltagarnas inställning och förhållande till det svenska språket, det svenska samhället och den nya språkgrupp deltagarna nu närmar sig genom sin utbildning. Genom diskussionerna vid intervjutillfällena redovisades deltagarnas egna ord kring vilken nytta de har av att titta på svenska TV-program eller TV-program textade på svenska samt varför de tittar på just de TV-program som uppgivits i enkäten.

5 Teorigenomgång

I detta avsnitt redogör jag för teorier kring motivation och lärande. Jag presenterar de tankar och den forskning som redan finns kring motivation i allmänhet, kring motivation och andraspråksinlärning, motivation och vuxnas lärande samt TV och motivation. Dessutom redogör jag för de motivationsteoretiska begrepp som är aktuella för arbetet. De aktuella begreppen är instrumentell och integrativ motivation enligt Gardner och inre och yttre motivation enligt Jenner.

5.1 Motivationsbegreppet

Enligt Nationalencyklopedin är termen motivation ”en sammanfattande psykologisk term för de processer som sätter i gång, upprätthåller och riktar beteende” och ”teorier som förklarar varför vi överhuvudtaget handlar och varför vi gör vissa saker snarare än andra”. Vidare definieras olika motivationskällor. En motivationskälla kan vara biologiskt betingad, exempelvis styrd av instinkter eller drifter som är mer eller mindre primitiva. Den kan också, enligt incentivteorin⁴, komma från yttrevärlden och utgöras av en strävan efter att nå målobjekt i omvärlden. De flesta motivationsteorier behandlar frågor om att sträva mot målobjekt snarare än om inre drivkrafter och behov.⁵

I skriften *Motivation och motivationsarbete – i skola och behandling* beskriver Håkan Jenner, professor i pedagogik vid Växjö universitet, vad motivation är under rubriken *Motivation – om målsträvan och framgångshopp*⁶. Skriften är framtagen på uppdrag av *Myndigheten för skolutveckling* och har till syfte att kunna stimulera till ett förnyat engagemang i frågor om motivation och lärande. Jenner konstaterar att motivation är ett ”mångtydigt och svårfångat begrepp”. Han förklarar att ordet härstammar från det latinska ordet ”movere” som betyder ”att röra sig”. Därmed anser han att motivationsforskningens huvudfråga kan [...] (om)formuleras som: ”Vad är det som får människor att röra sig?”⁷

En sammanfattning av Nationalencyklopedins och Jenners beskrivning av motivation kan formuleras som att motivation är något som sätter igång ett beteende hos människan som får henne att röra sig mot ett bestämt mål.

Vidare konstaterar Jenner att det inte finns en teori med stort T som lyckas täcka in hela det område som gäller motivation. Han menar också att dagens forskare, utifrån denna vetenskap, väljer ett avgränsat problemområde inom motivationsbegreppet och angriper det istället för att försöka sig på en allomfattande teori.

Jenner redovisar en begreppsbestämning för motivation och framhåller tre samverkande faktorer. Dessa är (1) motivation som inre faktor eller drivkraft, (2) motivation som yttre eller

⁴ Incentivteorin ställs emot drivkraftsteorin och enligt NE lägger [den] betoningen på motivationens styrande roll: handlandet dras mot eftersträvansvärda målobjekt i omvärlden.

⁵ Nationalencyklopedin http://www.ne.se.support.mah.se/jsp/search/article.jsp?i_art_id=259479 (2006-11-21)

⁶ Jenner 2004, *Motivation och motivationsarbete – i skola och behandling*, s 37f

⁷ Jenner 2004, *Motivation och motivationsarbete – i skola och behandling*, s 35

inre mål och slutligen (3) motivation som en växelverkan mellan personens drivkraft och målen – en växelverkan som är beroende av personens självförtroende och om målen uppnås eller inte. Vare sig målen uppnås eller inte, så blir resultatet en modifiering eller förstärkning av den inre drivkraften.

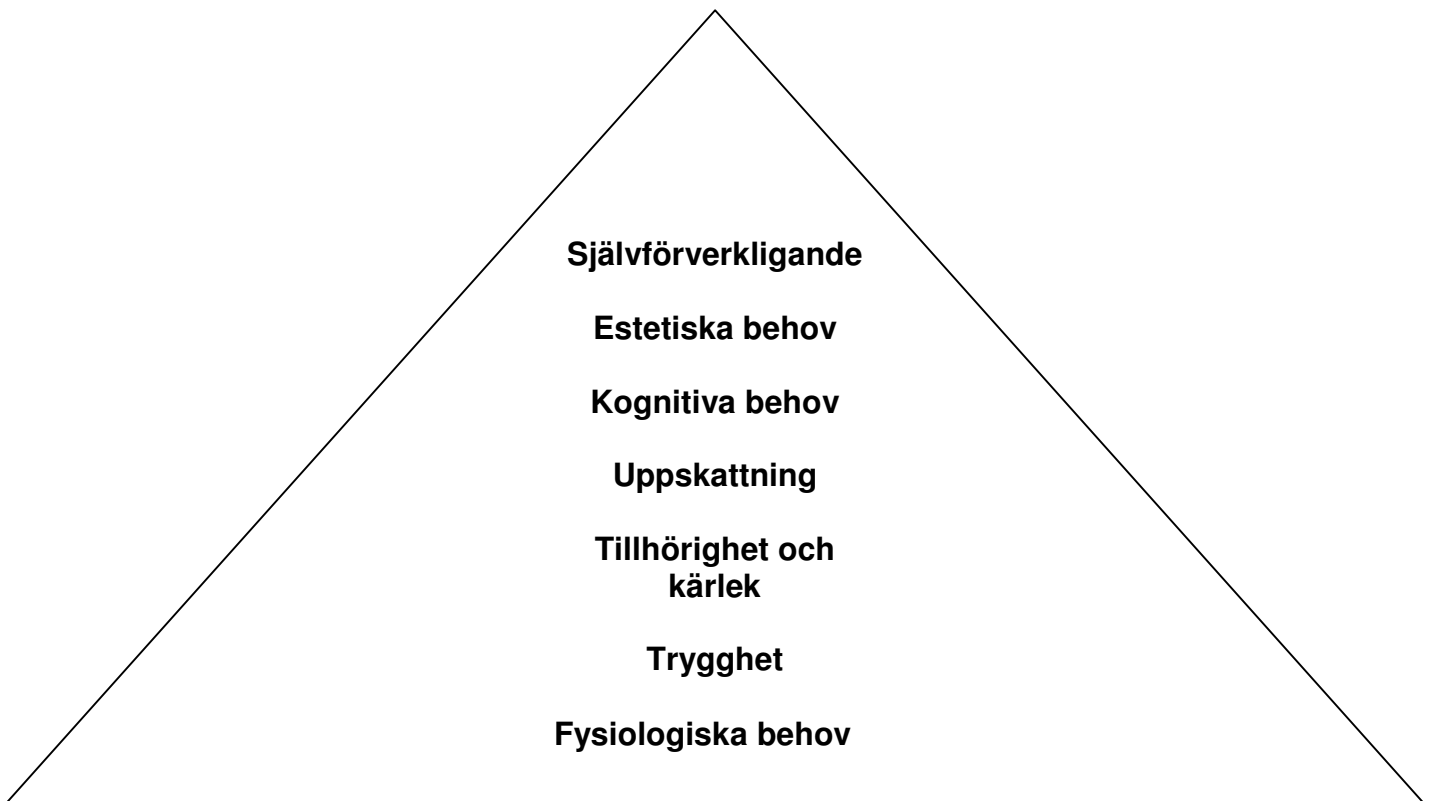
Exempel på motivation som inre faktor eller drivkraft kan vara viljan att satsa, nyfikenhet och energi i kombination med något mål. Som exempel på resultatet av inre motivation kan man tänka sig att personen känner glädje, stolthet eller en känsla av självförverkligande. I en specifik lärandesituation skulle inre mål kunna exemplifieras som att släcka sin bildningstörst, ge en aha-upplevelse eller intellektuell tillfredsställelse. Detta till skillnad från den yttre motivationen som baseras på att man kan få höga betyg, pengar, status eller andra människors uppskattning.

5.2 Motivation och vuxnas lärande

Helene Ahl som är företagsekonom med förflutet som gymnasielärare har på uppdrag av Skolverket arbetat fram en kunskapsöversikt kring motivationsfaktorer. I sitt arbete *Motivation och vuxnas lärande – en kunskapsöversikt och problematisering* belyser Ahl många frågor kring vuxnas lärande och motivation.⁸ Exempelvis skriver Ahl om arbetspsykologen Elton Mayo som hävdade att behovet av grupptillhörighet och den sociala aktiviteten är viktigare än fysiska omständigheter. Vidare nämner Ahl också Maslows behovshierarki som den mest citerade av alla motivationsteorier och därför väljer jag att enkelt redogöra för den.

Maslows behovshierarki publicerades första gången 1943 och Maslow menade att det enda som drev människan framåt var hennes tankar om att förverkliga sig själv. Maslow ritade upp en trappa, en stege eller en pyramid som innehöll grundläggande mänskliga behov i hierarkisk ordning som i figur 1.

⁸ Ahl, Helene, 2004, *Motivation och vuxnas lärande – en kunskapsöversikt och problematisering*, s 32

Figur 1 .Maslows behovspyramid efter Franken (1994:13).⁹

5.3 Motivation och andraspråksinläring

Då forskning kring andraspråksinläring i förhållande till de språkgrupper som kommer till Sverige måste ses som färskvara var det relevant att hitta nyutgiven eller nyligen uppdaterad forskning. Den litteratur som fanns att tillgå var dock ofta utgiven för tio till tjugo år sedan. Det fanns visserligen ett par examensarbeten från de senaste fem åren men de levde inte upp till de krav på vetenskaplighet som jag sökte. Däremot hade jag nytta av de litteratur- och referenslistor som fanns i dessa arbeten och fick därmed referenser till utländsk forskning kring det aktuella problemområdet. Efter en noggrann sökning på Internet¹⁰ hittade jag studier och forskning vid amerikanska och japanska universitet och högskolor som också berör ämnet. Jag har valt ut den forskning och de studier som är mest relevanta för mitt arbete.

⁹ Ahl, Helene, 2004, *Motivation och vuxnas lärande – en kunskapsöversikt och problematisering*, s 32

¹⁰ Sökningen gjordes i November 2006 i sökmotorerna Google, Altavista och ERIC

5.3.1 Motivationsfaktorer vid tillägnande av ett andraspråk

Professor Robert C Gardner är psykologie doktor och professor emeritus på Western Ontario universitet i Canada. Tillsammans med Wallace E. Lambert har han skrivit *Attitudes and Motivation in Second Language Learning* (Rowley MA: Newbury House, 1972). och som ensam författare *Social Psychology and Second Language Learning: the Role of Attitudes and Motivation* (London, UK: Edward Arnold, 1985).¹¹ *Attitudes and Motivation in Second Language Learning*, känns relevant därför att det är en text som flertalet andra studier hänvisar till. Här presenterar författaren begreppen integrativ och instrumentell motivation.

I ett dokument på Gardners personliga hemsida vid Western Ontario Universitet ger Gardner några exempel på vad som avses med integrativ motivation. Fritt översatt ser de ut så här:

Jag vill lära mig ”**språket**” för att det kommer att hjälpa mig att lära mig mer om människor som talar ”**språket**”.

eller

Jag vill lära mig ”**språket**” så att jag kan finna vänskap med människor som pratar ”**språket**”

eller

Jag vill lära mig ”**språket**” för att träffa och konversera med flera och olika människor. Detta är anledningarna att jag vill lära mig ”**språket**”.¹²

I dessa formuleringar anser Gardner att det finns ett intresse eller åtminstone en vilja att psykologiskt komma närmare personer ur den nya språkgruppen

I samma dokument beskriver Gardner vad som avses med instrumentell motivation.

Jag vill lära mig ”**språket**” för att kunna få ett bra jobb.

eller

Jag vill lära mig ”**språket**” för att de är viktigt för min framtida karriär.

eller

Jag vill lära mig ”**språket**” så att jag blir bättre utbildad.¹³

¹¹ <http://publish.uwo.ca/~gardner/>. (2006-12-15)

¹² Gardner, R. C., 2001, *Integrative Motivation: Past, Present and Future*, s 9

¹³ Gardner, R. C., 2001, *Integrative Motivation: Past, Present and Future*, s 11

Gardner menar att dessa formuleringar reflekterar en instrumentell orientering för att de beskriver mål som inte involverar någon identifikation eller känsla av samhörighet med den andra språkgruppen.¹⁴ Dessa mål har att göra med betyg, arbete och karriär.

De teorier som mest lämpar sig för analysen i detta arbete är Gardners integrativa och instrumentella motivationsteorier och Jenners motivationsteori om inre faktorer och yttre mål som motivation.

5.4 Motivation och massmedia

För att få en uppfattning om TV-program och dess eventuellt motivationshöjande funktion i klassrummet har jag valt att nedan studera forskare Nola Kortner Aiex, och speciellt ett av hennes arbeten som behandlar motivationsaspekter kring massmedia och skrivande.

I artikeln *Mass Media Use in the Classroom. ERIC Digest D147*¹⁵ tar Nola Kortner Aiex under rubriken *How can films and television target and motivate writing*, upp några intressanta aspekter på TV-tittande och motivation. Aiex menar att användandet av TV-program och filmer i undervisningen ger en möjlighet att knyta an till studentens personliga erfarenheter kring ett tema och ge en gemensam utgångspunkt för en interaktion mellan lärare och elev. Hon citerar en lärare som fritt översatt säger att elever, eftersom de lever i en medieorienterad värld, betraktar bild och ljud som användarvänligt.

Aiex arbetar på fakulteten vid Indiana Universitet School of Education¹⁶ i Bloomington, USA och har skrivit ett stort antal artiklar kring bland annat inläring, språkinläring och massmedia. Vid en sökning på Google får man över 800 träffar på "Aiex, Nola Kortner".¹⁷

Vidare hävdar Aiex att TV-program kan utgöra en brygga mellan skolan och samhället och att TV-program erbjuder en stor blandning av ämnen. Hon menar också att TV-program erbjuder exempel på kommunikativt språk i olika språkliga miljöer och även ett brett kulturellt innehåll.

¹⁴ Gardner, R. C., 2001, Integrative Motivation: Past, Present and Future, s 10f

¹⁵ <http://www.ericdigests.org/2000-3/mass.htm> (070605)

¹⁶ <http://people.iu.edu/index.cgi> och <http://education.indiana.edu/~edfolks/persons/aiexn.html> (061111)

¹⁷ <http://www.google.se/search?hl=sv&q=aiex%2C+nola+kortner&btnG=S%C3%B6k&meta=> (070509)

Aiex redovisar också hur exempelvis en film kan locka en elev att läsa boken bakom filmen, läsa artiklar om filmen, jämföra boken och filmen eller skapa och spela upp ett rollspel baserat på filmen, boken eller någon skillnad som uppmärksammats mellan film och bok.

Aiex menar att strukturen och innehållet i en nyhetssändning speglar förfarandet vid uppsatsskrivning. Genom att analysera ett TV- eller nyhetsprogram kan man sedan arbeta vidare med skrivning i en sorts processkrivning. Författaren menar att arbetet bygger på det studenten redan känner till om film och tv och leder vidare till vad de behöver veta om uppsatsskrivning.¹⁸ Hon lämnar ett förslag på en arbetsgång där läraren först introducerar uppgiften som kan vara att informera eller argumentera om eller för något. Eleverna får ställa frågor. Programmet visas upp och eleverna får, utifrån de stimuli de får av TV-programmet, skriva ett utkast, som samlas in och granskas av läraren. Vid nästa tillfälle återlämnas utkastet och en uppsats skrivs med utgångspunkt från utkastet.

Aiex menar att såpoperor trots sitt primitiva och långsamma tempo kan användas som ett redskap för att stimulera skrivande. Man utgår från en elementär nivå som att exempelvis behandla vilka av karaktärerna man tycker bäst respektive sämst om i serien och varför för att sedan avancera och diskutera skådespelare och roller och komma in på en kritisk diskussion kring berättandets uppläggning. Genom att tillvarata studenternas intresse menar Aiex att man fångar möjligheten att [...] *tap into their passionate devotion to "the soaps"* [...]¹⁹

Som tidigare nämnts har Aiex skrivit mycket i ämnet TV-tittande och språkutveckling. Jag är medveten om att det finns artiklar och åsikter som hävdar något annat än det Aiex gör, när det gäller TV-tittande. Mitt arbete utgår dock ifrån deltagarnas upplevelser och dessa överensstämmer med Aiex slutsatser och därför väljer jag att utgå från hennes resonemang.

5.5 Styrdokument

Varken i den aktuella läroplanen, Lpf 94, eller i kursplanen för SFI benämns orden motiv, motivation eller motivationsfaktor i klartext. Enligt Jenners modell kan dock mål att sträva mot och mål som eleven skall uppnå definieras som yttre motiv att klara kursen.

¹⁸ <http://www.ericdigests.org/2000-3/mass.htm> (070605)

¹⁹ <http://www.ericdigests.org/2000-3/mass.htm> (070605)

5.6 Teorier i analys och diskussion

I analysen av enkäterna och intervjuerna väljer jag ut de begrepp inom teorin som är mest tillämpliga utifrån problemområdet. Dessa menar jag är Jenners teorier om inre och yttre motivation eftersom de går att applicera på skolsituationen och Gardners teorier om integrativ och instrumentell motivation eftersom dessa utgår från ett andraspråksperspektiv. För min diskussion av didaktisering kommer Aiexs erfarenheter att utgöra en fond att utgå ifrån då hon tydligt redogör för hur TV och TV-program kan bli en språkutvecklande och motivationshöjande faktor i klassrummet.

6 Presentation av empiriskt material med resultat

För att få svar på frågeställningarna har jag som tidigare nämnts valt att göra två enkäter (bil. 2 och 3). Den första användes för att undersöka i vilka situationer deltagarna upplever en språklig utveckling och för att undersöka om antagandet att deltagarna verkligen tittar på TV stämmer. Den andra enkäten användes för att undersöka vilka TV-program deltagarna tittade på. Sammanlagt 45 informanter fick enkäterna och av dessa fyllde 42 stycken i och återlämnade dem

Vidare genomfördes sju intervjuer för att följa upp enkätsvaren och få en djupare inblick i deltagarnas förhållande till svensk TV och svenska TV-program.

I det följande kommer jag att redovisa de 42 enkäter som samlats in och de sju intervjuer som använts som empiriskt underlag för min undersökning.

6.1 Enkäter

I den första enkäten, som besvarades av 42 informanter, ställde jag frågor kring deltagarens egen syn på när han/hon lär sig svenska. I enkäten fick deltagarna, i kvantitativ ordning, uppge fem situationer då de upplever att de lär sig det svenska språket.

Sammanställningen nedan (tab. 1) visar de fem språkinläringssituationer som framträtt som dominerande i enkät 1, (bil. 2). Det första svaret från varje deltagare har fått fem poäng, det andra fyra poäng och så vidare. I sammanställningen (tab. 1) presenteras svaren i den

kvantitativa ordning utifrån poängsättningen. Svarsexemplen är i första hand direkta citat av deltagarnas svar och i andra hand en genreindelning av mig. Genreindelningen används för att kategorisera TV-program som inte kunnat definieras explicit av deltagaren.

Tabell 1. Sammanställning av enkätsvar kring vilka språkutvecklande situationer deltagarna upplever

Svar	Antal poäng	Svarsexempel
I skolan	187	I skolan, skriva test, lyssna på läraren, studera
TV	125	Tittar på TV, Tittar på nyheter, Tittar på barnprogram
Läsa	119	Läser, Läser tidning, läsa på datorn
Prata	69	Pratar, pratar med mina barn, pratar med kompis
Kontakt med svenskar	59	Kontakter med svenska folket, söker jobb, besöker doktorn

I enkät två ställdes specifika frågor kring TV-tittande. Informanterna fick uppge de fem TV-program de tittar mest på (bil. 3). Deras förstaval fick fem poäng, val två fick fyra poäng och så vidare till ett poäng för sista valet. Svaren presenteras nedan (tab.2) i kvantitativ ordning utifrån poängsättningen.

Tabell 2. Sammanställning av enkätsvar kring vilka TV-program deltagarna uppgett att de tittar mest tid på.

Svar	Antal poäng	Svarsexempel
Barnprogram	166	Ospecificerade barnprogram, Bolibompa
Nyheter	128	Ospecificerade nyheter, Rapport
Serier	60	Vänner, The Simpsons
Film	55	Ospecificerad film
Övriga program	48	Bingolotto, morgonprogram

6.2 Intervjuer

Sju deltagare valdes ut till intervju. Dessa deltagare hade en svarsordning som stämde överens med sammanställningen i tabell 2, ovan. De utgör därmed ett representativt urval då de svarar som de flesta gör. Under intervjuerna och de samtal som i samband med dessa ägde rum var

syftet att få deltagarna att berätta om sina upplevelser kring TV-tittande och vad de TV-program de tittar på tillför deras dagliga liv. Till mitt stöd hade jag en intervjuguide (bil. 4). De citat som redovisas i det följande är inte direkta utan något korrigerade grammatiskt för att läsaren lättare skall förstå innehållet. Den tolkning som är gjord är baserad på följdfrågor, förtydligande och upprepade frågeställningar vid intervjutillfället. Citatet redovisas nedan i fyra textavsnitt med rubriker som så nära som möjligt relaterar till innehållet i samtalet. Dessa återspeglar dels deltagarnas allmänna syn på sitt TV-tittande, dels det förhållande de har till barnprogram, nyheter och serier/såpor. Detta för att följa upp de svar som lämnats mest frekvent i enkäterna.

6.2.1 Deltagarnas allmänna syn på TV-tittande

Under intervjuerna har diskussionerna kring deltagarnas allmänna syn på TV-tittande fokuserat på vad deltagarna upplever att de svenska TV-programmen ger dem, det vill säga vad de upplever att de lär sig och vad de har för nytta av det i sitt liv. Syftet med diskussionen är att få en uppfattning om deltagarnas drivkraft bakom TV-tittandet för att senare kunna koppla deras svar till de aktuella motivationsteorierna (tab. 3).

Tabell 3. Citerade svar angående TV-tittande

Svar kring upplevelser och språkutveckling i allmänhet vid TV-tittande
1a. När jag tittar på svensk film vill jag förstå vad de säger och vad de gör.
1b. Jag vill veta vad de säger och vad de vill göra.
1c. Jag lär mig läsa
1d. Jag ser svensk film. Det är annorlunda. Jag kan inte vänja mig med svenska samhället.
1e. Jag lär mig uttal när de diskuterar.
1f. När de snackar och jag inte förstår slår jag upp i lexikon – sen fattar jag.
1g. Jag lär mig om svenska samhället, om familjer och barnen.
1h. Jag är intresserad av vem gjorde i Sverige.
1i. Jag är intresserad av vad gjorde i Sverige.
1j. Jag lär mig svenska.
1k. Jag tycker om svensk kultur. Gammal svensk film. Förr i tiden. De bor på landet.

- 1l. Jag förstår inte alla ord – men helheten.
 1m. Ibland frågar jag min vuxna barn om ord som jag inte förstår.
- 1n. Min man tittar på arabisk TV men svensk TV är bäst för mig.
 1o. Jag tycker den [TV:n] lär mig bra [om]människor och hjälpa i samhället och skolor.
- 1p. Om det är engelska program läser jag på svenska.
 1q. Man kan se den svenska kulturen och lära sig.
 1r. Man lär sig mer och mer om Sverige och svenska.

Då barnprogram var den typ av TV-program som mest frekvent nämndes i enkäterna lyfter jag nedan fram de uttalanden som direkt går att koppla till programgenren barnprogram (tab. 4). I följande tabeller (tab. 5 och 6) gör jag likadant med de därefter oftast nämnda Tv-programgenrerna, nämligen nyheter och serier/såpor.

6.2.2 Deltagarnas syn på barnprogram/Bolibompa

I tabell 4 behandlas de utsagor som har anknytning till vad deltagaren upplever när han/hon tittar på barnprogram, vilka i många fall varit specificerade till Sveriges Televisions barnprogram Bolibompa. Diskussionen med informanten berör faktorer som varför de väljer att titta på barnprogram och vad de får ut av dessa. Dessa uttalande är de som utöver den allmänna synen på TV-program ovan specificeras till just barnprogram.

Tabell 4. Citerade svar angående Bobilbompa/barnprogram

Svar kring upplevelser och språkutveckling vid tittande på Bolibompa/barnprogram.
<p>2a. Ibland översätter jag för barnen [från svenska till modersmålet] 2b. Vi ser svensk barnfilm – Emil - om och om igen. Det är bra. Repetition.</p> <p>2c. Jag lär mig svenska. De pratar och jag lyssnar på TV. 2d. Ord och uttal. 2e. Ibland jag orden förstår – inte allt.</p>

6.2.3 Deltagarnas syn på nyheter

I tabell 5 återges de upplevelser deltagarna redovisat kring nyhetsprogram och den nytta de upplever av att titta på dem. Även i detta samtal ligger innehållet kring det allmänna TV-tittandet till grund och redovisningen i tabellen avser uttalanden direkt knutna till nyhetsprogram.

Tabell 5. Citerade svar angående nyheter

Svar kring upplevelser och språkutveckling vid tittande på nyheter.
3a. Jag tittar på nyheter, många olika nyheter. Jag lär mig svenska när jag tittar.
3b. Jag lär mig vad som händer i Malmö, Skåne, Sverige och hela världen.
3c. Jag tittar inte så mycket på nyheter – men Efterlyst – det är spännande.
3d. De pratar snabbt men jag lär mig nya ord. Jag får veta vad som händer i Malmö.

6.2.4 Deltagarnas syn på serier och såpor

I tabell 6 redovisas den sammanställning som berör deltagarnas förhållande till TV-serier och såpor. Även under denna rubrik rör det sig om specifika uttalanden om den speciella genren som i detta fall är serier och såpor.

Tabell 6. Citerade svar angående serier/såpor

Svar kring upplevelser och språkutveckling vid tittande på serier /såpor.
4a. Prison Break är spännande – man vill veta mer.
4b Jag tittar på Prison Break. Vill veta vad som händer. Vad ska de göra?
4c. Efterlyst är spännande.
4d. Jag tittar på Idol – det
4e. Jag vill veta vad hände nästa gång.

7 Analys och diskussion

Huvudfrågan i detta arbete är: Kan TV-program höja vuxna andraspråksinlärares motivation att lära sig svenska? För att hitta svar på frågan kommer jag nedan att analysera och diskutera

det empiriska underlaget utifrån de aktuella teorierna kring motivation. Detta sker först i tabellerna 7 till 9 och sedan i diskussionen.

Vid enkätsammanställningen visade det sig att deltagarna upplever skolan som den största källan till att lära sig det svenska språket. Därefter följer TV-tittande vilket stödjer den utgångspunkt jag haft vid val av ämne för detta arbete. Vidare följer läsning, att prata det svenska språket i allmänhet, med barn och vänner med annat modersmål är svenska och att ha kontakt med svenskar.

Enligt vad som kommit fram genom enkäter och intervjuer tittar de deltagare som är i fokus i detta arbete mycket på TV. De TV-program som nämns i första hand är barnprogram. Därefter följer nyhetsprogram och slutligen ett ganska brett utbud av olika drama- och komediserier, filmer och svenska program av olika karaktär såsom Bingolotto och morgonprogram. Fördelningen mellan de sistnämnda är ganska jämn. Att deltagarna är motiverade att titta på svensk TV verkar det inte finnas något tvivel om.

I avsnitt 5 redogörs för aktuella motivationsteorier med relevans för mitt arbete. I dessa lyfts faktorer som inre och yttre motivation fram. Vidare nämns den integrativa och instrumentella motivationen som handlar om syftet med de nya språkkunskaperna. Det är utifrån dessa begrepp min huvudsakliga analys tar sin utgångspunkt. Dock är Maslows behovshierarki den mest citerade av alla motivationsteorier varför en koppling till den också är relevant.

I enkätsammanställningen visade det sig att deltagarna upplevde skolan som en viktig källa för språkutveckling. Med tanke på det blir det intressant att diskutera läro- och kursplaner och att koppla dem till begreppet motivation. I läro- och kursplaner finns mål att eftersträva och uppfylla. Dessa modifieras i sig till en motivationsfaktor genom att de uppfyllda målen leder till ett betyg. Enligt Jenner rör det sig i detta fall om en yttre motivation, det vill säga att få ett betyg. Gardners beskrivning av integrativ motivation handlar om känslan och behovet att utvecklas och bli en del av samhället. Kanske lägger läro- och kursplaner ett hinder för den integrativa motivationen då deltagarens fokus lätt hamnar på att klara ett prov eller skriva en uppsats för att få ett godkänt betyg? Dock har ingen av informanterna uttryckligen uppgivit att de vill lära sig något för att klara av ett prov i skolan eller för att få ett bra betyg. En möjlig förklaring till detta skulle kunna vara att betyg ligger långt fram i tiden eller att betygen inte upplevs ha någon större funktion i livet efter skolan.

Som tidigare sagts visade enkäter och intervjuer att TV-tittande kom på andra plats i deltagarnas rangordning av språkutvecklande källor. I nedanstående tabeller analyserar och kategoriserar jag informanternas uttalanden angående sitt TV-tittande utefter de aktuella motivationsbegreppen som är integrativ och instrumentell motivation samt motivation som inre faktor och som yttre mål.

I tabell 7 lyfter jag fram de uttalanden som faller in under Gardners integrativa motivationsteori. Det är uttalanden som på något sätt berör ett intresse, en vilja eller ett önskemål att få veta mer om, eller bli en del av den svenska kulturen och det svenska samhället.

Tabell 7. Sammanställning och analys utifrån den integrativa motivationsmodellen.

Citat av deltagarnas utsagor	Analys utifrån Gardners <i>integrativa</i> motivationsmodell
1a. När jag tittar på svensk film vill jag förstå vad de säger och vad de gör.	Informanten vill förstå något om svenskar och den svenska kulturen.
1d. Jag ser svensk film. Det är annorlunda. Jag kan inte vänja mig med svenska samhället.	I uttalandet finns en tydlig ställning till den svenska kulturen. Informanten strävar efter att vänja sig, men tycker att det är svårt.
1g. Jag lär mig om svenska samhället, om familjer och barnen.	Informanten uttrycker en tydlig vilja att lära sig mer om Sverige.
1h. Jag är intresserad av vem gjorde i Sverige.	Informanten är antingen är intresserad av den svenska kulturhistorien eller vem som styr Sverige idag.
1i. Jag är intresserad av vad gjorde i Sverige.	Denna utsaga är lämnad av en annan informant än den ovan trots det snarlika uttalandet. Jag tolkar den på samma sätt som den föregående utsagan eller som ett rent historiskt intresse. Vad har hänt i Sverige?
1k. Jag tycker om svensk kultur. Gammal svensk film. Förr i tiden. De bor på landet.	Informanten uttrycker ett gillande - alltså ett intresse för äldre svensk kultur.
1o. Jag tycker den [TV:n] lär mig bra [om]människor och hjälpa i samhället och skolor.	Denna utsaga tolkar jag som en medveten studie av samhället struktur. Hur samhällsinstitutionerna skapar social trygghet och ombesörjer skolgång. Informanten lär sig om människor och har hjälp av det i samhället och i skolan.

1q. Man kan se den svenska kulturen och lära sig.	Här tolkar jag in en tydlig vilja att lära sig om den svenska kulturen.
3b. Jag lär mig vad som händer i Malmö, Skåne, Sverige och hela världen.	Informanten kan tolka det som händer i Malmö, Skåne och Sverige ur kulturell aspekt och därmed antyds en integrativ motivationsfaktor.
3d. De pratar snabbt men jag lär mig nya ord. Jag får veta vad som händer i Malmö.	Samma tolkning som ovanstående.

Man kan konstatera att många uttalanden som faller in under Gardners integrativa motivationskriterier kommer från informanternas allmänna uppfattning om sitt TV-tittande. Det vill säga de återfinns i tabell 3 ovan. Det förefaller som om det finns en vilja eller åtminstone ett intresse att få reda på mer om den svenska kulturen. Om dessa uttalande också uttrycker en vilja eller ett önskemål att bli delaktig i den svenska kulturen är svårt att avgöra utifrån den insamlade empirin.

I Gardners exempel över vad som kan klassificeras som integrativ motivation berörs individens vilja eller intresse att bli delaktig i den nya språkgrupp denna hamnat i. En del av svaren från intervjuerna visar just detta - att det finns ett intresse att lära sig och förstå det svenska samhället (tab. 3). Exempelvis nämner en informant att han/hon vill lära sig om samhället, familjer och barnen. Någon annan berättar att hon/han är intresserad av svensk kultur och av Sveriges kulturarv (förr i tiden) och hur det är eller var att leva på landet. Ytterligare en annan av informanterna uppger att han/hon lär sig ”bra om människor och hjälpa samhället och skolor” vilket troligen syftar på ett sätt att begripa sig på och få hjälp att förstå det nya samhällets invånare och uppbyggnad. Även uttalandet ”man lär sig mer om Sverige och svenska” kan tolkas som ett intresse hos deltagaren att lära sig mer om den nya språkgrupp personen hamnat i. Om syftet är att bli delaktig i samhället är svårt att utröna genom det insamlade materialet, men det finns ett tydligt intresse att lära sig mer om samhället. Möjligen menar Gardner, i sina teorier, att svaren måste innehålla en tydligare integrationsvilja för att kunna tillräknas den integrativa motivationsmodellen. Kan det vara så att viljan, eller behovet av eller kanske möjligheten att integreras är begränsad hos undersökningsgruppen på något sätt? Är behovet tillräckligt stort när man bor i en segregerad stadsdel där man i princip klarar sig på sitt modersmål?

Inget av de uttalanden som gjorts under intervjuerna kan dock tolkas som instrumentella motivationsfaktorer.

Ingen av deltagarna har uppgett att den inlärning de upplever via TV skulle leda till ett bra jobb eller bättre utbildning, vilket å ena sidan stödjer antagandet att motivationen vid TV-tittandet inte är instrumentellt för dessa deltagare. Å andra sidan kan man reflektera över om inte just ett arbete kan vara ett sätt att väcka den integrativa motivationen. Kanske kan en arbetsplats där det svenska språket och/eller kunskap om det svenska samhället är en naturlig ingrediens fungera som en katalysator för den integrativa motivationen. I så fall skulle resonemanget i den instrumentella motivationsmodellen inte vara tillämplig på den aktuella undersökningsgruppen.

I tabell 8 lyftes de utsagor fram som kan tolkas enligt Jenners modell för motivation som inre drivkraft. Det kan exempelvis vara faktorer bygger på en nyfikenhet hos deltagaren eller en vilja att släcka sin bildningstörst.

Tabell 8. Sammanställning och analys utifrån motivation som inre drivkraft

Citat av deltagarnas utsagor	Analys utifrån Jenners modell för <i>inre drivkraft</i>
1a. När jag tittar på svensk film vill jag förstå vad de säger och vad de gör.	<p data-bbox="805 1310 1396 1433">Samtliga uttalanden i denna tabell kan tolkas som en inre drivkraft med målet att få intellektuell tillfredsställelse eller en aha-upplevelse.</p> <p data-bbox="805 1444 1396 1568">Uttalandena innefattar en vilja att och en förståelse för hur TV-programmen kan bidra till ökade kunskaper inom olika områden.</p>
1b. Jag vill veta vad de säger och vad de vill göra	
1c. Jag lär mig läsa	
1e. Jag lär mig uttal när de diskuterar.	
1e. Jag lär mig uttal när de diskuterar.	
1f. När de snackar och jag inte förstår slår jag upp i lexikon – sen fattar jag.	
1g. Jag lär mig om svenska samhället, om familjer och barnen.	
1h. Jag är intresserad av vem gjorde i Sverige.	
1o. Jag tycker den [TV:n] lär mig bra [om] människor och hjälpa i samhället och skolor.	
1q. Man kan se den svenska kulturen och lära sig.	

1r. Man lär sig mer och mer om Sverige och svenska	
2b. Vi ser svensk barnfilm – Emil - om och om igen. Det är bra. Repetition.	
2c. Jag lär mig svenska. De pratar och jag lyssnar på TV.	
2d. Ord och uttal.	
2e. Ibland jag orden förstår – inte allt.	
2f. Barnprogrammen är roligt. De har lätt svenska. De pratar så man förstår. De pratar långsamt – sakta. Inte så mycket – kort.	
3a. Jag tittar på nyheter, många olika nyheter. Jag lär mig svenska när jag tittar.	
3b. Jag lär mig vad som händer i Malmö, Skåne, Sverige och hela världen.	
3d. De pratar snabbt men jag lär mig nya ord. Jag får veta vad som händer i Malmö.	

Den inre motivationen bygger på självförverkligande, glädje och stolthet och behovet att släcka sin bildningstörst, få en aha-upplevelse eller känna intellektuell tillfredsställelse. I intervju svaren finns en språklig aspekt där deltagaren uppger att han/hon lär sig svenska, nya ord och uttal. I svaren finns också beskrivningar av hur språkinläringen underlättas, till exempel genom att det talas långsamt eller att programmen är korta. Ofta uppges det under intervjuerna att spänningsmomenten i olika programgenre ger upphov till en vilja att titta vidare. Ingen informant uppger något som kan tolkas som släckande av bildningstörst, få en aha-upplevelse eller känna intellektuell tillfredsställelse.

Med den teoretiska grund som redovisas i teoriavsnittet i detta arbete kan man påstå att undersökningsgruppen drivs av en inre motivation som, enligt Jenners modell, handlar om att förstå det svenska samhället, dess kultur och historia.

Det kan dock konstateras att inget av informanternas uttalande är applicerbart på Jenners teori om yttre motivation som handlar om att få andra människors uppskattning, bättre betyg eller ett bra yrke.

Det är intressant att reflektera kring varför ingen av deltagarna nämner att de vill ha goda språkkunskaper för att få ett arbete, lön och egenförsörjning. Upplevs detta som något orimligt i den framtid de ser framför sig eller är det ett så långsiktigt mål att det kommer i skymundan? Om den integrativa motivationen handlar om att förstå och bli en del av det ”nya” samhället och att få arbete och lön är en instrumentell motivation kan man fundera över om inte just ett arbete kan vara ett sätt att skapa integrativ motivation och att få en inblick i det samhälle som man ska bli en del av.

I tabell 9 finns de uttalanden som inte har gått att koppla till någon av de utvalda motivationsteorierna.

Tabell 9. Sammanställning och analys av uttalanden som inte går att applicera på de valda motivationsteorierna

Citat av deltagarnas utsagor	Analys av uttalanden som inte går att koppla till någon av de aktuella teorierna
4a. Prison Break är spännande – man vill veta mer.	Dessa uttalanden tyder på att det finns någon motivationsfaktor som bygger på den spänning som uppstår emellan två avsnitt. Det rör sig inte om en integrativ, instrumentell motivation och inte heller om motivation som yttre mål. Troligen rör det sig inte heller om motivation som inre drivkraft då resultatet visserligen kan ge en aha-upplevelse eller släcka nyfikenhet men troligen inte på det plan som Jenner avser.
4b. Jag tittar på Prison Break. Vill veta vad som händer. Vad ska de göra?	
4d. Jag tittar på Idol – det...	
4e. Jag vill veta vad hände nästa gång.	

Den typ av motivation som återspeglas i uttalandena i tabell 9 är intressant. Dock går de inte att tydligt knyta till någon av de aktuella motivationsteorierna. Däremot ser man här det spänningsmoment och/eller den passion som Aïex skriver om då det gäller serier och såpoperor.

Maslows, pyramid som återfinns i figur 1 på sidan 17, innehåller från grunden och uppåt följande byggstenar: Fysiologiska behov, trygghet, tillhörighet och kärlek, uppskattning, kognitiva behov, estetiska behov och slutligen självförverkligande.

Det är intressant att reflektera kring deltagarna i denna undersökning i relation till det trygghetsbehov som Maslow framhåller som en av grundstenarna för att nå självförverkligande. Många av deltagarna har släkt och vänner kvar i sina hemländer och man

kan anta att de har anledning att känna en viss ovisshet och kanske otrygghet kring vad som ska hända i framtiden. Hur är situationen i hemlandet? Är det bäst stanna i Sverige eller åka tillbaka till hemlandet igen? Förmodligen brottas deltagarna med frågor som påverkar deras trygghet på olika sätt. Enligt Maslow skulle detta kunna utgöra ett hinder för möjligheten till självförverkligande och därmed är det intressant att fundera över hur det påverkar motivationen att lära sig ett andraspråk.

Det är också relevant att reflektera kring vilka kognitiva behov som finns hos deltagarna. Kanske är de kognitiva funktionerna påverkade av de trauman som många gått igenom innan de kommit till Sverige. Det hade varit intressant att läsa en undersökning om hur sådana upplevelser påverkar de kognitiva funktionerna, exempelvis minnesfunktionen och uppmärksamheten och i förlängningen också motivationen.

Maslow har med viktiga begrepp som är intressanta att reflektera kring men som Jenner beskrivit är det svårt att hantera en allomfattande teori kring motivation. Därför lämnar jag Maslow här och tar upp de mer begränsade motivationsteorier som jag valt att analysera det empiriska materialet utifrån, nämligen integrativ och instrumentell motivation samt motivation som inre faktorer och yttre mål.

7.1 Didaktisk tillämpning

Den andra frågan i detta arbete berör hur man kan använda deltagares TV-vanor och den motivation dessa vanor ger upphov till i undervisningen. Aiex Nola Kortner ger exempel på hur ett språkutvecklande arbete baserat på elevernas eller deltagarnas TV-erfarenheter kan komma till stånd. Via ett TV-program, som antingen spelats in på VHS eller DVD och visas i klassrummet eller som alla deltagare har sett utanför skolan, försätts alla inblandade i en gemensam kontext. Utifrån denna kontext kan man sedan arbeta med olika aspekter med språket. Enligt Aiex kan man hitta många olika exempel på språkliga miljöer i TV-världen och hon menar att dessa kan ge upphov till reflektion, problematisering och diskussion kring språk. Hon ger exempel på arbetssätt där man jämför litteratur och film. Hon visar också att man kan analysera karaktärer i exempelvis dokusåpor och därvidlag åstadkomma en uppgift att skiva och beskriva olika karaktärer ur olika synvinklar.

Aiex skriver att man måste ta tillvara elevernas passionerade förhållande till såpor och serier. Jag tolkar detta som att man lättare kan hitta motivation ur en för gruppen gemensam kontext. I undersökningsgruppen uppger flera informanter att de vill följa en serie, se för att få reda på fortsättningen och vad som ska hända i nästa avsnitt (tab. 6 och 9). Motivationen att titta vidare finns alltså hos deltagarna och enligt Aiex kan den överflyttas till skolan och språkinläringen genom att man i undervisningen utgår från den gemensamma erfarenhet som finns och att man sedan analyserar och diskuterar i klassrummet. I detta fall fungerar TV-tittande motivationshöjande men om motivationen är inre, yttre, instrumentell eller integrativ är svårt att avgöra om man inte vet något om vilken TV-såpa det handlar om eller på vilket sätt den behandlas.

Jag tolkar mitt material som att det finns stöd för att TV-tittande kan höja motivationen hos vuxna andraspråksinlärare som läser SFI. Det är svårt att med utgångspunkt från de uppgifter som framkommit i detta arbete säga att motivationen skulle vara integrativ. Det finns vissa spår av den integrativa motivationsmodellens kriterier i deltagarnas svar, men de är för vaga att basera en slutsats på.

I min undersökning tycker jag mig se att TV-program är en del av deltagarnas liv. I en del av intervju svaren finns det ”passionerade förhållande” till TV-program som Aiex, Nola Kortner beskriver. I detta förhållande till TV:n finns en motivationsfaktor som gör att de inte vill missa vissa TV-program och det är något som bör kunna tas till vara av i undervisningen. Här finns ett utmärkt tillfälle att utgå ifrån en gemensam kontext och utnyttja motivationen att gå vidare i klassrummet på det sätt som Aiex beskriver. I enkätsvaren och i intervjuerna nämns både serier och filmer som kan ligga till grund för ett sådant språkarbete som Aiex beskriver.

En svaghet i min undersökning kan vara att intervju svaren blir anpassade till det förhållande att jag är lärare och att deltagaren är inlärare. Troligtvis finns det en ”skolkontext” som deltagarna, i sina svar, vill visa upp att de är en del av. Exempelvis kan man fundera på svaren som handlar om vad de får ut av att titta på TV och som berör ordkunskap och grammatik. Detta är en typisk del av den undervisning deltagarna mött under sin studietid. Ofta möter de isolerad färdighetsträning i form av grammatikövningar och efterlyser gärna denna typ av uppgifter själva. Ett problem som jag upplever i dessa övningar är att deltagarna snabbt hittar mönster och samband i uppgifterna och att de i stort sett felfritt kan fylla i sida upp och sida ner med dessa uppgifter. När arbetet sedan blir mer funktionellt visar det sig att dessa

grammatiska färdigheter (?) inte satt några spår i deras språkbehärskning. Att skriva egna meningar med samma grammatiska korrekthet som den man övat felfritt tidigare är inte lika lätt. Den här fokuseringen på formaliserad grammatik kan vara en del av skolkontexten och det finns en möjlighet att deltagarna överflyttar den formaliserade språkbehandlingen till TV-tittandet för att de tror att det är det läraren är ute efter. Kanske kan detta vara något att fördjupa sig i när tillfälle till forskning ges nästa gång.

En fråga som uppkommit under sammanställningen av detta arbete är om de motivations-teorier som finns att tillgå är tillämpliga på undersökningsgruppen. Gardners integrativa och instrumentella motivationsteorier utgår från ett andraspråksperspektiv. Frågan man kan ställa sig är emellertid om det verkligen är ett andraspråk som informanterna ställs inför. I ett samtal med en kollega på Rosengårdskolans vuxenutbildning klargjorde han hur han ser på problemet med lång studietid för dessa deltagare. Han menar att de personer som bor i segregerade områden och läser svenska som andraspråk egentligen läser svenska som främmande språk. Många av deltagarna går till skolan och studerar det svenska språket, men har sedan väldigt lite kontakt med det svenska språket för övrigt, till exempel på fritiden. Grannar, personalen i de affärer de besöker, läkare och så vidare talar ofta det modersmål som deltagaren själv gör.

I avgränsningen för detta arbete har medvetet bortsett från genusperspektivet och vissheten om att undersökningsgruppen också tittar på TV-program med sitt modersmål. Med facit i hand hade dessa faktorer varit intressanta att beakta i sammanhanget. Vidare har jag funderat över de enkäter som lämnats ut och att även dessa, så här i efterhand skulle ha sett annorlunda ut. Exempelvis hittade jag sent under arbetets gång ett "test-batteri" på Gardners hemsida som kan användas för att undersöka instrumentell kontra integrativ motivation hos andraspråksinlärare. Kanske hade detta redskap kunnat ge ett annat perspektiv på enkätfrågorna eller kanske ersatt dem?

Jag upplever att inte bara jag utan även lärarutbildningen kan ta lärdom av en del av de mina erfarenheter av arbetet. I ett tidigt skede funderar man som student över ett problemområde och en frågeställning. Denna rapporteras in i slutet av den ena terminen men någon återkoppling på problemområdets relevans får man inte förrän en bra bit in på nästkommande termin. Då är och/eller förväntas man ha kommit en bra bit med sitt examensarbete. Mina tankar kretsar kring om det är så lämpligt att så tidigt välja en frågeställning. Med facit i hand

hade en teorigenomgång inom problemområdet kanske gett upphov till ett teoretiskt underlag att formulera sin frågeställning kring. Exempelvis hade jag en helt annan frågeställning när enkäterna, på grund av tidspress, sattes ihop. Ännu senare hittade jag den litteratur som verkligen var relevant i ämnet, nämligen den som handlar om andraspråksinlärares motivation. Mitt tips blir således att först välja ett problemområde, vilket i mitt fall hade berört motivation hos andraspråksinlärare i förhållande till TV-program och TV-tittande. Det andra steget hade varit att undersöka befintlig forskning och litteratur inom ämnesområdet. I nästa skede, om det inte kristalliserats ut i litteraturgenomgången, väljer man de begrepp och de definitioner som kan vara bärande i arbetet. Först herefter väljer man att formulera den frågeställning man skulle vilja få svar på genom litteraturen, begreppen och definitionerna.

Referens- och litteraturlista

Jenner, Håkan. *Motivation och motivationsarbete – i skola och behandling, Forskning i fokus, nr 19.* (2004) Tillgänglig på: http://www.skolutveckling.se/publdatabase/portlet/fileDownload?publ_id=440&file=publication > 2006-11-09

Ahl, Helene, *Motivation och vuxnas lärande – en kunskapsöversikt och problematisering. Forskning i fokus, nr 24.* (2004) Tillgänglig på:
http://www.skolutveckling.se/publdatabase/portlet/fileDownload?publ_id=449&file=publication> 2006-11-09

Gardner, R. C. *Motivational Variables in Second-Language Acquisition.* (1960) Tillgängligt på: <http://publish.uwo.ca/~gardner/Bob%27s%20Ph.D2.pdf>> 2006-11-10

Gardner, Robert C, *Intergrative Motivation: Past, Present and Future.* (2001) Tillgängligt på:
<http://publish.uwo.ca/~gardner/GardnerPublicLecture1.pdf>> 2006-11-10

Aiex, Nola Kortner, *Mass Media in the Classroom, ERIC Digest D147.* (1999)
Tillgänglig på <http://www.ericdigests.org/2000-3/mass.htm>> 2006-11-09

World Wide Web

<http://www.malmo.se/stadsdelar/rosengard/faktaomrosengard.4.33aee30d103b8f15916800046362.html> 2006-10-19

Läro- och kursplaner för SFI

Läroplan för de frivilliga skolformerna – Lpf 94,

<http://www.skolverket.se/publikationer?id=1071>

Kursplan för SFI2071 - Kurs A,

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=5&skolform=37&id=4479&extraId=>

Kursplan för SFI2072 – Kurs B,

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=5&skolform=37&id=4480&extraId=>

Kursplan för SFI2073 – Kurs C,

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=4&skolform=37&id=K&extraId=>

Kursplan för SFI2074 – Kurs D,

<http://www3.skolverket.se/ki03/front.aspx?sprak=SV&ar=0607&infotyp=5&skolform=37&id=4482&extraId=>

Bilagor

Bilaga 1 - Följebrev

Malmö Högskola
Läraryrket
Kultur – Språk – Medier
HT 2006
Jörgen Holmström

Till dig som läser SFI!

2006-11-21

Hej!

Jag heter Jörgen Holmström och ska bli lärare i svenska. Jag har varit hos er tidigare, så du vet kanske vem jag är?

Nu ska jag göra ett examensarbete och undrar om Du vill hjälpa mig?

Jag har skrivit några frågor som jag skulle vilja att Du svarar på, om du vill.

Alla uppgifter är konfidentiella (hemliga) och det är bara jag och dina lärare som kommer att titta på dina svar.

När jag har tittat på alla svar skulle jag vilja intervjua några av er och skulle bli glad om Du vill bli intervjuad!

Tack på förhand och med vänlig hälsning

Jörgen Holmström

Bilaga 2 - Enkät 1

ENKÄT – Hur jag lär mig svenska

Namn:

A.

Skriv fem tillfällen då du lär dig svenska:

Skriv den viktigaste först!

1. Jag lär mig svenska när jag.....
2. Jag lär mig svenska när jag.....
3. Jag lär mig svenska när jag.....
4. Jag lär mig svenska när jag.....
5. Jag lär mig svenska när jag.....

B.

I skolan lär jag mig svenska bäst när vi

.....

C.

Efter skolan lär jag mig svenska bäst när jag

.....

Bilaga 3 - Enkät 2

ENKÄT – TV-vanor

A.

Skriv fem TV-program du tittar på:

Skriv det TV-program du tittar mest på först!

6. Jag tittar på.....
7. Jag tittar på.....
8. Jag tittar på.....
9. Jag tittar på.....
10. Jag tittar på.....

B.

Hur ofta tittar du på svenska TV-program? (Kryssa för en!)

- Mycket varje dag Ungefär ___ timmar.
- Lite varje dag Ungefär ___ timmar.
- Flera dagar i veckan Ungefär ___ timmar.
- Aldrig

Lär du dig svenska när du tittar på svensk TV? Ja Nej

Använder du TEXT-TV-textning av svenska program? Ja Nej

Hur ofta tittar du på utländska TV-program? (Kryssa för en!)

- Mycket varje dag Ungefär ___ timmar.
- Lite varje dag Ungefär ___ timmar.
- Flera dagar i veckan Ungefär ___ timmar.
- Aldrig

Bilaga 4 – Intervjuguide

Varför tittar du på det TV-programmet?

Vad är det för speciellt med *TV-program x*, som gör att du tittar på det?

Vad får du ut av att titta på just detta TV-program?

Vad lär du dig av TV som du inte lär dig i skolan?

Vad har du för nytta av det du lär dig av de svenska TV-programmen?

Hur kan du använda det du lärt dig när du tittat på svensk TV?

När kan du använda det du lärt dig när du tittat på svensk TV?